

Minnesanteckningar från konsumentrådets möte den 28 oktober 2014

Punkt 1

Mötesordföranden Leif Denneberg inledde mötet med att hälsa deltagarna välkomna till konsumentrådets möte. Ordföranden började med att presentera olika tankar och reflektioner kring valresultatet av det nyss avslutade riksdagsvalet. En fråga som ställdes var om det finns något nytt ur ett konsumentperspektiv efter valet, utifrån Regeringsförklaringen och budgetpropositionen. Ordföranden inledde med att informera om planerna på det nya näringsdepartementet som i framtiden även kommer att ansvara för jordbruks- och landsbygdsfrågor. Den nya landsbygdsministern, Sven-Erik Bucht, tar med sig hela portföljen från landsbygdsdepartementet in i det nya näringsdepartementet. Även regionala tillväxtfrågor kommer att finnas med. En förfarande som införs är att alla beredningar ska koordineras i syfte att bättre hålla ihop livsmedelskedjan. Konsumentfrågorna kommer att hamna på finansdepartementet.

Ordföranden berättade att Regeringen har gett i uppdrag åt Jordbruksverket, Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet att samverka för att förenkla genomförandet av programmen som finansieras av Europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI). Dessa myndigheter förvaltar EU:s struktur- och investeringsfonder i Sverige. Fonderna är EU:s främsta verktyg för att förverkliga Europa 2020 för smart, hållbar och inkluderande tillväxt och att minska de ekonomiska och sociala skillnaderna mellan regioner i Europa. 67 miljarder kronor ska stärka Sveriges konkurrenskraft och bidra till att nå målen i Europa 2020-strategin. Samordningen mellan fonderna ska öka för att nå bättre effekt och för att underlätta för dem som ska genomföra projekten. Tisdagen den 11 november kommer dessa tre myndigheter att arrangera en lanseringskonferens tillsammans på Münchenbryggeriet i Stockholm.

En hel del frågor återstår dock, särskilt budgeten och regleringsbrevet som kommer att presenteras i senare i höst. Innan dess är det svårt att närmare gå in på hur allt detta kommer att påverka Jordbruksverket. En inriktning som dock redan nu presenterats är att man sänker nivåerna kraftigt för Matlandet. Andra viktiga frågor är hur upprätthålla en fri och rättvis världshandel, klimatfrågan, djurskydds- och smittskyddsfrågor, jämställdhetspolitik samt krisberedskap. Förmodligen kommer man även att se en större satsning på ekologisk produktion.

Ordföranden informerade slutligen att Jordbruksverket har tagit fram en färdplan. Denna färdplan visar de viktigaste prioriteringarna och vägvalen för att gå i riktning mot målen om konkurrenskraft och hållbarhet för samhällets och landsbygdens bästa. Att arbeta enligt färdplanen har särskilt stor betydelse nu när EU reformerar politiken, såväl inom jordbruk, landsbygdsutveckling och fiske som inom andra områden som djurhälsa, djurskydd, växtskydd och kontroller.

Jordbruksverket har dessa fokusområden i färdplanen under perioden 2014-2016:

- Se, utveckla och säkra landsbygden
- Kunden först
- Förenklingar överallt
- Attraktiv myndighet i koncernen staten
- Helheten med ett regionalt perspektiv

Frågor som väcktes av deltagarna var bland annat vad som händer med integrationsfrågor, som ännu inte synts i debatten, liksom frågan om offentlig konsumtion.

Punkt 2 Senaste nytt om salmonellautredningen

Bengt Larsson, Jordbruksverket, presenterade resultaten från en ny rapport om salmonella hos nötkreatur. Rapporten tar fram förslag till övervakning och hantering av salmonellainfektioner hos nötkreatur och ska föreslå hur övervakning och hantering av salmonella i nötkreatursbesättningar bör bedrivas. Inledningsvis konstaterades att salmonellainfektioner är mer utbredda än vad vi upptäcker. I genomsnitt upptäcks i snitt 5-6 smittade mjölkföretag per år (1999-2013) men serologiska undersökningar utförda av SVA 2013 visade att det finns 142 antikroppspositiva mjölkföretag (av landets 4683 besättningar).

Vidare framfördes att cirka 3 000-4 000 fall av salmonella på människa i Sverige finns varje år. Av dessa är mellan 75-80 procent utlandssmittade och endast 0,5 procent av fallen kan härledas till svenska djur som används för livsmedelsproduktion

Vidare nämndes vikten av att Sverige får behålla sina så kallade salmonellagarantier. Eftersom vi konsumerar alltmer importerat kött så är våra salmonellagarantier än viktigare, därför bör staten behålla huvudansvaret för övervakning och bekämpning.

Därefter kostaterades att salmonella har upptäckts i cirka 17 gånger högre omfattning i besättningar med mer än 200 djur än i mindre besättningar. SVA har visat att mjölkbesättningar med mer än 200 djur har 4 procent antikroppspositiva djur till skillnad från mindre besättningar där det endast uppvisas hos 2 procent.

Ny modell för övervakning och hantering

Övervakningen kommer att ske genom kvartalsvisa tankmjölksundersökningar från alla mjölkföretag. Hantering kommer att genomföras efter ny modell där saneringsdelen lämnas till djurhållaren som kommer att få råd om hur man ska sanera.

Enligt dagens modell kostar hanteringen cirka 790 miljoner kronor. Den föreslagna modellen kommer enligt beräkningarna att kosta cirka 310 miljoner samt djurhållarens merarbete (hypotetiskt 210 miljoner) vilket innebär en total kostnad på cirka 520 miljoner. Enligt utredningen kommer även djurhälsa och folkhälsa att bli bättre med den nya modellen.

Punkt 3 Hur har livsmedelskonsumtionen förändrats de senaste 50 åren?

Olof Sköld, Jordbruksverket, presenterade en ny rapport om konsumtionsutvecklingen de senaste 50 åren. Jordbruksverket publicerar sedan lång tid tillbaka årlig statistik över den svenska livsmedelskonsumtionen. Statistiken visar ett genomsnitt för befolkningen i Sverige. Statistiken visar att dagens matvanor skiljer sig på många sätt från hur matvanorna såg ut för femtio år sedan. Råvarorna är visserligen till stor del desamma nu men idag köper vi mer mat och energitillförseln är högre. Samtidigt har vi under femtioårsperioden fått ett mer varierat utbud i form av fler produkter att välja på: både flera märken och varianter av samma produkt, helt nya produkter och produkter från andra länder. Ytterligare

en skillnad jämfört med för femtio år sedan är att maten är mer förädlad när vi köper den.

Rapporten visar till exempel att svenskarna har ökat sin konsumtion av kött mellan 1960 och 2010. Konsumtionen av fjäderfäkött har ökat mer än tio gånger. Även konsumtionen av fisk, syrade produkter, grädde, ost, grönsaker och frukt har ökat mellan 1960 och 2010. Samtidigt har vi minskat vårt intag av mjöl och gryn, potatis, socker, matfett och mjölk. Denna utveckling ser ut att fortsätta till stor del. De ändrade matvanorna har påverkat energitillförseln liksom fördelningen mellan fett, protein och kolhydrater. Energitillförseln har ökat mellan 1960 och 2010 totalt sett, och andelen protein har ökat medan andelarna för fett och kolhydrater har minskat.

Rapporten illustrerar även olika regionala skillnader i vår livsmedelskonsumtion. Det är till exempel framförallt i storstäder och förortskommuner som uteätandet är som störst och det är särskilt i landsbygds- och de varuproducerande kommunerna som köttets andel av livsmedelskonsumtionen är högst. I storstäder och förortskommuner har däremot andelen kött som andel av regionens livsmedelsutgifter över tidsperioden minskat.

Vi påverkas ofta av vad som produceras och konsumeras i andra länder och trender som uppstår i ett land sprids snabbt till andra länder. Det blir även allt enklare att hitta matprodukter från olika kulturer i svenska butikshyllor och i exempelvis restauranger. I rapporten har vi därför även valt att studera livsmedelskonsumtionen ur ett internationellt perspektiv genom att jämföra den svenska livsmedelskonsumtionen med ett antal andra länder. Trots olika globala trender så påverkas konsumenterna främst av det som historiskt sett har kännetecknat ländernas matvanor. En faktor som troligtvis också har en stor betydelse för konsumtionsutvecklingen är den ekonomiska tillväxten. I länder som upplevt en positiv ekonomisk tillväxt har konsumtionen av till exempel fisk och skaldjur och nötkött ökat. Den motsatta effekten kan ses i länder som påverkats av den ekonomiska krisen.

Rapporten visar att en minskad relativ kostnad för mat är en viktig förklaring till utvecklingen. Urbanisering, globalisering, teknikutveckling samt över huvud taget en ändrad livsstil har också bidragit.

Punkt 4 Svenska djurskyddet – en lägesrapport och aktuella frågor

Helena Elofsson, djurskyddssamordnare på Jordbruksverket, presenterade senaste nytt om det svenska djurskyddet.

Djurskyddskonferens 13 november-

I år var temat Världens bästa djurskydd, eller? Konferensens diskuterade hur ser framtidens djurskydd ut i Sverige? Är det vissa saker inom djurskyddet som är viktigare än annat? Syftet var att belysa olika vinklar på vårt svenska djurskydd och få deltagarnas synpunkter. Förhoppning är att detta kan ge oss viktiga intryck och fungera som ett stöd och en fingervisning i framtida djurskyddsarbete.

Ändringar i djurskyddsbestämmelser gällande lantbrukets djur-

Vi har ändrat vissa regler för hur lantbruksdjuren ska hållas och skötas. Reglerna gäller främst för fjäderfä, grisar och nötkreatur och träder i kraft den 1 november. De flesta ändringar innebär att djurägarna får ökade möjligheter att välja hur de ska hålla sina djur, samtidigt som djurskyddet behålls eller förbättras. Ändringarna kommer att ha ekonomisk betydelse för djurägarna. Målet med de nya reglerna är att hjälpa företagen som verkar på landsbygden att förbättra sin konkurrenskraft samtidigt som vi värnar djurens välfärd.

Pilotstudie pågår inför ett eventuellt kontrollprogram för gris

Pilotprojektet drivs av Svenska Pig och Sveriges grisföretagare. Det är en pilotstudie som kommer att utvärderas när studien är färdig, näringen måste sedan ansöka om ett eventuellt kontrollprogram. Under testperioden utvärderas djurvälstånd och djurhälsa löpande av djurhälsoveterinär- försöket är granskat och godkänt av djurförsöksetisk nämnd. Två av de saker som testas kortare avväntingstid än 4 veckor, att använda skyddsgrind några få dagar efter det att suggan grisat några dagar för att se om det ökar smågrisöverlevnaden.

Nya vägledningar till de officiella veterinärerna ska bedöma djurskyddet på slakterier

Nu finns det en gemensam vägledning för hur de officiella veterinärerna ska bedöma djurskyddet på slakterier. Jordbruksverket, Livsmedelsverket och SLU genomför tillsammans utbildningar för de veterinärerna som jobbar på slakterier. Målet är bättre och enklare samordning mellan myndigheterna och mer likvärdiga djurskyddsbedömningar på slakterier.

Analys av länsstyrelsernas resursanvändning för djurskyddskontrollen

I Jordbruksverkets regleringsbrev för 2014 anges att Jordbruksverket ska, efter samråd med länsstyrelserna, analysera resursanvändningen för djurskyddskontrollen. I redovisningen ska även en bedömning göras av om det med bibehållen kvalitet på djurskyddskontrollen finns utrymme för effektiviseringar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Landsbygdsdepartementet) senast den 31 januari. (Syftet är att lämna underlag för att besvara frågorna: Hur använder länsstyrelserna sina resurser i djurskyddskontrollen? Finns det möjligheter att effektivisera denna resursanvändning? Målet är att med utredningen ge landsbygdsdepartementet ett balanserat och väl underbyggt underlag som hjälper dem i arbetet med budget 2016.)

Vi beslutade nya kaninregler i våras

Vårt syfte har varit att både skapa en bättre djurvälstånd för kaninerna och öppna upp för satsningar inom branschen. Intresset för att föda upp och hålla kanin för produktion av kött och ull har ökat i Sverige och branschen har önskat tydligare riktlinjer eftersom bristen på tydliga bestämmelser skapar en osäkerhet som bromsar investeringar.

Punkt 5 Beteskravets lönsamhetseffekter

Marie Törnquist, Jordbruksverket, presenterade en ny rapport om det svenska beteskravet. Rapporten är ett eget initiativ som ingår i jordbruksverkets utredningsverksamhet och är en del i arbetet med att följa vad som påverkar konkurrenskraften. Beteskravet för mjölkkor infördes för 25 år sedan.

Sedan dess har stora förändringar skett i hur mjölksektorn fungerar och mjölkföretagen ser inte ut som då. Företagen är både större och färre. Även avkastningen och möjligheterna att styra utfodring och mäta produktionsresultat har förändrats. Rapporten undersöker hur mjölkföretagens lönsamhet påverkas av beteslagstiftningen. Den sortens kunskap är viktig som ett led i arbetet med att stärka konkurrenskraften i svenskt lantbruk utan att äventyra djurhälsa och djurvälstånd. Beteslagstiftning innebär följande:

- Har sin grund i djurskyddsförordningen 1988:539
- Olika längd på betesperioden beroende på region
- Möjlighet till uppdelad betesperiod infördes 2012

- Föreskrifterna säger att mjölkkon ska ha tillgång till betet under minst 6 timmar per dygn
- Djurbeläggningen får inte vara högre än att ett växttäckte bibehålls på minst 80 procent av betesmarken

Rapporten har tidigt konstaterat att de allra flesta lantbrukarna upplever ej beteslagstiftningen som ett problem och enligt rapporten skulle 86 procent av mjölkföretagen hålla korna på bete även om det inte var lagstadgat.

Enligt rapporten kan beteskravet även leda till följande:

- Bete ger korna bättre hälsa och möjlighet till naturligt beteende. Samtidigt medför lagstiftningens krav att kor ska gå på bete kostnader för företagen.
- För de studerade typgårdarna innebär beteslagstiftningen försämrad lönsamhet jämfört med att ha korna på stall året om.
- Ett alternativ där djuren betar betydligt mer än lagens minimikrav innebär ytterligare försämring av lönsamheten på typgårdarna. Detta beror främst på en minskad mjölkavkastning.

Rapporten tar fram tre typgårdar för vilka man har räknat ut skillnader mellan olika betesstrategier genom att titta på de poster i kokalkylen som påverkas av beteskravet.

Följande slutsatser kan nämnas:

- Betets effekter på djurhälsan har bara till en del kunnat värderas i kronor
- Lägre dödlighet, mindre mastiter och friskare klövar för kor som får beta
- Vissa studier indikerar att produktionsbete ökar vissa positiva djurhälsoeffekter
- Bete är bra för djurhälsan och ger djuren möjlighet till naturlig beteende och bidrar till en god djurvälstånd. Men det är svårt att hitta forskning som kvantifierar storleken på dessa värden
- Beteskravet påverkar lönsamheten
- Produktionsbetet kan innebära att lönsamheten minskar ännu mer

Punkt 6 Frågeställning - Svenskt Kött vill ha förslag på hur de kan påverka beslutsfattare inom landsting att välja svenskt kött – Diskussion

En fråga som kort diskuterades var hur man kan påverka beslutsfattare inom landstingen att välja svenskt kött. Ett förslag som framfördes av mötet var att använda sig av miljöstyrningsrådets miljökriterier. Politiker måste även ha mer kunskap om bland annat vilka krav som kan ställas och vilka miljökriterier som finns.

Punkt 7 Övriga frågor

En fråga som väcktes av mötet var att den nya landsbygdsministern Sven-Erik Bucht ska forma en ny svensk livsmedelsstrategi. I samband med detta framfördes att det är viktigt att framöver kunna förse dem utredning som utreder svensk livsmedelsproduktions konkurrenskraft med sakliga och bra underlag. Detta är speciellt viktigt då man i delbetänkandet ifrågasatt vissa svenska särbestämmelser som exempelvis djurskyddslagstiftningen om dessa inte kan motiveras.

Det är viktigt att respektera att många konsumenter vill ha en etiskt försvarbar djurhållning. Det finns även ett tydligt samband mellan svenskt djurskydd, friska djur och antibiotikaanvändningen. Sverige har idag EU:s lägsta antibiotikaförbrukning per kilo kött. Dålig djurvälstånd täcks över med antibiotika i många EU-länder.

Flera olika organisationer, däribland Vi Konsumenter, Naturskyddsföreningen, Medveten Konsumtion och Sveriges Konsumenter driver behovet av en minskad konsumtion av kött av hälsoskäl och för att minska klimatpåverkan. Det kött vi konsumerar ska vara producerat med hög grad av livsmedelssäkerhet, ska främja och beakta god djuromsorg och främja friska djur.

Flera konsumentorganisationer har gjort helt klart att man inte vill att svenska bönder nedmonterar svenskt djurskydd.

Mötet avslutas

Avslutningsvis bestämdes att följande frågor kommer att tas upp på nästakommande möte:

- Vad gör BEUC, den europeiska konsumentorganisationen?
- Läget om TTIP, det transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar.

Ordförande tackade ledamöterna för mötet.

Nästa möte är den **17 mars 2015** på Jordbruksverket.